★ SÜLEYM

لغت نظم كريدى

في الادبية

شهدي مثلو لكريدى احمد
اهدى

كرده اين نسخه را غنادن بر
مصطفى نجل امين الدفتر

هو اما وقف وضمت الى
كتب حضرت الوالد
عليه الرحمة
بشروطه

٢٨١

١٥

Süleymaniye Kütüphanesi
Kısım: Aşir Efendi
Yeni Kayıt No.
Eski Kayıt No. 381

بسم الله الرحمن الرحيم

بنام عالم و علام و ستار
رحيم و عاطف و رحمان و غفار
سپاس و حمد و شكر بی نهايه
جناب باركاه كبريايه
او سلطان عظيم الشانه يعنی
كه آنك وضعيدر الفاظ و معنی
يراتدی مختلف نطق و لغاتی
اكا الحاق ايدوب كلك و دواتی
ويروب انسانه نطق و فهم و ادراك
ازاله ايتمكيچون كفر و اشراك

محمد

محمد مصطفايی قلدی ارسال
كيوردی اكننه تشريف اجلال
هدايت راهنك بدر منيری
كروه انبيانك شاه و ميری
صلاتيله سلام اول نور نوره
دخی اصحابی ارباب سروره
نجوم آسمان دين و ملت
شرفبخش صدور و حل و حرمت

بيان باعث نظم فرايد

صلوة و حمدی تتميم ايتدی خامه
توجه ايتدی تبيين مرامه
لغت چونكم علومك اوليدر
عربجه هر لسانك اجمليدر
كوزللر فارسی هم لطفی چوقدر
انی بلمكدن اوزكه چاره يوقدر

نیجه منظومه یازمش اهل عرفان
که رحمت حکمیه حفظنده صبیان
کیمیسی فارسی یا بنی آچمش
کیمی بحر عرب دریسی صاچمش
جلیدر هر کسه لطف عمیمی
مشاهددر همه نفع عظیمی
لغتله آشنالق کسب ایدرلر
دخی وزن و بحوری جلب ایدرلر
طبیعتلیک سالمدر ازلدن
نه کورسه میل ایدر جد و هزلدن
کرککدر ابتدا بر طبعی صافی
که تعلیمی اوله صبیانه وافی
معاذ الله اکر جاهل دون
که فهم ایتمز اوله وزنیله موزون
معلم اولسه بر طبعی نظیفه

مقرردر خسارت اوله خفیفه
بو عبد عاجز و ناچیز و ناکام
بعون خالق ازمان و ایام
اوقیدم هم اوقتدم چوق لغاتی
چون اوکرندم عروض و فاصلاتی
مقر و مولدم اولان کریددن
کلوب آستانبوله بحر سفیددن
رجال دولتک بر اشرفینه
رجا ایله یناشدردم سفینه
رئیس زورق فضل و کتابت
نقیب دولت و شان و نباهت
اوقیدوب آنک اولاد کرامن
سعادت باغنک سرو خرامن
چون اندن خلقیدر لطف سلیقه
نجابت ایله اطوار انیقه

مقرردر

اکا نظم ایتدم اخصر بر رساله
که فیض معرفتدن ایده اساله

مذکر اوله اول ذات شریفی
او مخدومم کرم عزتلو لطیفی

عربجه فارسی هم ترکیدر بو
صناسن رصدفدن اوج در لؤلؤ

بودر وجه تمیز لطف زائد
طوقانمه یه بوکابر طبعی بارد

رجام اولدر که اول عالی نصابه
بو فهرس اوله ابواب کتابه

مرام و مطلبن تحصیل اتسون
فنون و نسخه‌یی تکمیل اتسون

اوله عمری طویل و عزتی سرمد
ایکی عالمده ذوق و عیشی ارغد

البحر المتقارب وهو فعولن فعولن

اله ایله الله تنکری خدای
دخی هادی یول کوسترن رهنمای

سما اسمان کوك یر ارض و زمین
محل و معان و مکان اولدی جای

سقر دوزخ و طامو نار آتش اود
چو جنت بهشت اولدی دار او سرای

یکاق خد و رخ وجه ایله روی یوز
فخذ ران اویلوق ایاق رجل و پای

شفه لب دوداق دیل زبان و لسان
بوغز حنجره حلق و حلقوم و نای

اغز فم دهان اولدی ید دست ال
بعیر ودوه اشتر جرس چاك درای

رجل مرد و امرأه زن عورته
فقیره دی صعلوك و مسکین کدای

کران عود و بربط قپوز شرعه دود

کرش دانجی دود کله مز مار نای

فراح عذب وما وغدق آب صو

جو ینبوع چشمه چامورد رحما ای

تعب رنج و زحمت جبان قوح ریش

اسمه وحمی تب و ویل وای

عفر خاك طبراق هبا کرد توز

عقل هوش اوص فکر واندیشه دای

هذا راستی طوغریلق کذب و زور

دروغ ویلاندر و ورع پارسای

حقیق وجدیر وقمین وحری

سزاوار لایق کیر ادخل درای

حجر لب ونهیه خرد عقله دی

سنه سال و ییل شهر مه بدر آی

مطر ودق وشئبوب باران یغمور

نهر نهر وادی یه دی رود چای

نشابه

نبل سهم وتیر وخدنك [illegible] اوق

سکو رمح ونیزه کمان قوس ویای

اوقی یار معارف کوزلدر بکم

خدا طوتدیغك امری ایدن قولدر

فعولن فعولن فعولن فعول

بو بحر مقاربدر ای نیك رای

عاذ بالله بنکه احسان ایلدن
اولور دار دنیاده مقبول اقرای

البحر المجتث المخبون وهو مفاعلن فعلاتن

سنا ورو شنی ایدین افق کنار وکران

فتی جوان یکیتدر اغر ثقیل کران

ذهب زر التون واهن حدید یعنی دمور

لجین وفضه کومش سیم نقره معدن کان

نحاس ومس باقر وانك سرب قورشون

بها لی غالی کران ورخیص اوجوز ارزان

جراز وسیف وحسام ایله عضب تیغ قلیچ

مجن وجنه سپر ترس ودرقه در قلقان
هدف غرضله نشانه اوقك نشانیدر
دینلدی دمرنه هم نصل ومعبله پیکان
عجاج ونقع وقتام ورغام وکرد وغبار
توز اولدی قوت وطاقتله مره تاب وتوان
عراضه تحفه هدیه اولهجوراه اورد
دینلدی پیشکش وارمغان اکا ای جان
یغوث ونسر ویعوق وعزی سواع ومنات
صنم بت ادی وثن جمله نامهای بتان
مفاعلن فعلاتن مفاعلن فعلات
بوکا مجنت مجنون دینلدی روح روان

هر بر جرثومه ومال ومنال لدن حالدر
سعادت وار دیر بخت اولدی از بخت جهان

البحر الرمل المحذوف وهو فاعلاتن فاعلاتن

رکبه زانو دیزدر اما رأس وهامه باش وسر
رزق وروزی قوت وقسمت هم قیود رباب در

عرش وسقف ودام وبیت وخانه او قوم رمل ریك
حسن وخوبیدر کوزللك رطب ومبلول یاش وتر
ذئب وسرحان کرك قورد وفاره وموش صچان
حوت ونون ماهی سمك بالق قنات وریش وپر
عین وچشم ودیده کوز حاجبدر ابرو یعنی قاش
اذن وسمع ایله قولق کوش هم صاغر اطروش کر
کوه روزن پنجره کنز وخزینه دخی کنج
سده درکه در قپوجانا لبن سود شیر در
لیل وشب کیجه وکوندز یوم وروز اولدی نهار
ضحك وخنده هم تبسم کولمك اویوز نقبه کر
شارق وشمس وذکا ویوح وبیضا افتاب
مهر وخورشید وکونشدر عین ونضر التون زر
سام وتبر وعسجد وعقیان هم التوندر
مهر وکابین در نکاح زوجه ارکك فحل نر
حنطه کندم بر بغدای دخی وارزنه طرو

فرخ وشاخ وغصن اغج دالی یمشدر قطف بر
لجه ودأما ویم وبحر ودریادر دکیز
ظبی واهودر کیک مرکب حمارک ادی خر
شط وشاطی عدوه جلهه عبقه وساحل کنار
جسر ومعبر در کچیت هم کوپری یل جای کذر
شنشنه هجین ودیدن درنهاد وطبع خوی
غیث وباران دیمه یغمور هم عرقدر خوی در
فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلات
بوکه غواص هنر بحر رمل محذوف در

صبر ایدن مطلوبنی البت در آغوش عاقبت
کویا اوامدادی جان ایلدر صبر و ظفر

من البحر المجتث المخبون وهو مفاعلن فعلات

کم استین ویک اولدی صارق نه سب دستار
جو ذیل ودامن اتکدر طمان سراویل ازار
بسی وافزجوق ناقص وکم اکسکدر
قلیل ونزر ازاجقدر حساب وصایمه شمار

قطاب وجیب یاقه وادک موزه خفدر
یسیر وانک ازدر زمام مهار یولار
مدینه مصر وبلد حصن وشهر وقلعه حصار
ربض جدار ایله بارو وسور در دیوار
صحیفه نامه بتیدر یراعه خامه قلم
خیاط وسوزن واکنه دلیکی سم سوفار
لبیب وعاقل وزیرک غبی واحمق کول
شقیق وداداش وقرداش رفیق وصاحب یار
حدیقه باغچه وبستان وخوخ شفتالو
تفاح وسیب نه المه رمان ونار انار
احد یکی بر بجکدر ایکی واثنان دو
ثلاثه سه اوچه دی دورده اربع ایله چهار
یکرمی بیست ایله عشرین مائه وصد یوز در
شش التی ستّه یه دیرلربیک اولدی الف هزار
عقار وقهوه وراح ومدام وقرقف می

مل ایله باده سنکی هم سجی شراب ای یار

کمی شجاع و مبارز یرارده لاوردر

سوار و فارس واتلودی صیده آو و شکار

قبیله امت وعصبه و رهط و فرقه حزب

فئه و شرذمه معشر کروه الای و تبار

قرنجه مور ایله نمله سکك ذباب مکس

یلده ندرایم وحنش عضره افعی اشجع مار

درخت ودوحه اغج بیخ کوك غشام اصل

ورقله برك اغجك یبراغی کوك اسفیدار

حباب کوبله صونك قبارجغی اولدی

حبیب دوست سقیم ایله خسته در بیمار

غسیل شسته یونلمش نظیف وطاهر پاك

ذلول ورام یواش او یانق یقظ بیدار

عوان و ثیبه کالم درازکودن عورت

دیبلدی طون باغنه تکه ایله بند ازار

کونش طوغدیغی یره مطلع و مشرق ع [illegible]

مفاعلن فعلاتن مفاعلن فعلات

بوکا مجتث مخبون دیدی ای خجسته تبار

من البحر المجتث ایضا وهو مفاعلن فعلات

ولد ولید ونجل اوغل هم ابن پسر

پدر بابا اب انا ام والده مادر

قریب ورکن وحمیم اولدی خویش یعنی خصم

نبی رسول وخبرجی والجی پیغمبر

شهاب وکوکب ویلدز ستاره واختر

ختن صهر خسرو کویکو اولور داماد

جلی بدید اچق بنت وابنه قز دختر

حمل بره قوزی کاو و بقر ثور در اوکوز

اشاغی تحت و فرود در یوقارو فوق و زبر

بعید و دور ایراقدر امام و پیش اوکده

قدوم و تیشه کسردر و بالطه فأس و تبر

سوار ودست برنجن بلازکه دیرلر

وشاح وعقد حمائل دعات وتاج افسر

ودابس اوتدمیان ووسط صحن اورته

ایکنجی ثانی دوم غیری آخر اولدی دیکر

قمیص وکوکلک وپیراهن وقبا قفتان

قوی بجه سی خمار ایله مقنعه معجر

شرار خدره قغلم شواظ ومارج هم

لهب زبانه یالک کول رماد وخاکستر

لجام لکام وعنان واویان دزکن

قوشاغک ادی دوشاح منطقه نطاق کمر

دقیق ارد اون اولدی کبک نخاله سبوس

دنجی دمورجی وحداد وقین آهنکر

مفاعلن فعلاتن مفاعلن فعلات

اوفی مجتث مخبونی ای کرم کستر

من البحر الرمل وهو فاعلاتن فاعلات

شکیم

وقار ولطفی کورن خلقه عنف و کبر ایله

تواضع ایله اولور شان ادمی بر بر

بیل عنب انکور اوزم امرود وکمثری مرود

سبز واخضر دیشل کوک کبود ازرق کبود

جندل وصخر وحجر جلمود وسنک وطاش در

چای صوتی در ماء وادی ماء بطحا آب رود

سنک ریزه در حصا یعنی چاقل طاش جزلری

واضح وروشن اجقدر بخشش احسان فیض وجود

دبس دوشاب اولدی بکمز حی ایله زنده دیری

هم اسنلک له تحیات وسلام اولدی درود

سرخ احمر در قزل جوزه یلیج فروجه در

ثوم وسیر وصار مستودا یه ظئر خمص نخود

نشر وشتی دیرا کره طاغلمش بسنه لر

دود کرم وقود جغز دایخی تو توتن بخوم ودود

فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلات

بود در بحر رمل ای طبعی خوش ایله سرود

من البحر المجتث ایضا وهو مفاعلن فعلات

بر ایدر در و شبهه ایله ... کوچک در

نعمدان فادن صحبت ...

شتاب وسرعه ایوش اکلنش نه لبث ودرنك

فراخ وواسع کککدر وطار وضیق وتنك

یکی آیه مه نو هم هلال دیرلر ایمش

شکوفه زهر وچچك صبغ ایله بویا دررنك

نه لحیه ریش وصقل اصلع ایله اقرع کل

نه السر اقطع وبی دست طوپال اعرج لنك

قتیل وکشته نه اولمش وفهد وپارس یوز

دی دب وخرس ایو نمر وقپلان ایله پلنك

هزار عندلیب وبلبل وحمامه هله

کبوتر اولدی کوکرچین وکرکی طورنه کلنك

فقاهه دانش وبیلمك کوکل فواد ومنش

نه ارجمند وعزیز واولو وقصد آهنك

مدینه یثرب وطابه وکعبه ام قری

ایکی طاش ادی صفا ایله مروه یعنی دو سنك

جدید وغض وقشیب ویکی وتازه ونو

شرنجه یا[illegible]ه وشنجه صواش مقاتله جنك

ذکی وزیرك وتحریر وحبر ودانشمند

ادیب ادبلو ادب آموز وآداب فرهنك

مفاعلن فعلاتن مفاعلن فعلات

چالش معارف وآدابه هردم ایتمه درنك

من البحر المجتث ایضا وهو مفاعلن فعلاتن

تراب رغام نه طپراق دی بالجمله طین کل

کرم رز اصمه چبوغی قوناق ربع منزل

اولور مجلی مصلی مسلی وتالی

دخی حظی ایله مرتاح عاطف ومؤمل

لطیم سکیت وکمیت ایله فاشور اسباتدر

سمند وشبدیز وخنك وحصان ایله فسکل

بهیم ومصمت وات مادیان حجر قصراق

شتر دوه نه قلوص ایله مقرم وقرمل

وطر ارب ایله حاجت کرکلو ایشلردر
صمیم وقلب وجنان وحشا کوکلدر دل
دی کرپیچه لبن وخشت وآجره کرمیت
کگز میسّر وآسان عویص وکوج مشکل

مفاعلن فعلاتن مفاعلن فعلات

بو بحر مجتث مخبونی بیل ای باشنکل

من البحر المنسرح وهو مفتعلن فاعلن

میوه ثمردر یمش تین وصمان اولدی کاه
یول نه طریق وسبیل نهج وصراط ایله راه
طارف تالد کهن نو یکی اسکی متاع
جند وکتیبه جری عسکر خیل وسپاه
امس ایله دیدو دونکی کون غدوه وفردا صباح
ابیض واقدر سفید قاره واسود سیاه
لیل ومسا شب کیجه فجر صباح بامداد

جهانده حرص وطمع بلادر مدد
جنته در لکن قناعت ای غافل

یاتسو عشا در ضحی قوشلوغه دی چاشتگاه
عقل وخرد درحجی غرب ودنوب هم سجل
دلو وركیه قوغه بئر وقلیب قویی چاه
هیمه وهیزم حطب یعنی اودون اودیله
جرم وخطا در گناه عشب وکلأ اوت گیاه
جای کریخت قاچجق یره مناص ومفر
صیغناجق یره دی ملجأ ومأوی پناه
قاضی وداور حکم رفتن وکتمك ذهاب
شاهد واحسن گوزل بیّنه شاهد گواه

مفتعلن فاعلن مفتعلن فاعلن

منسرحه کشف وطی اوغرادی بی اشتباه

من البحر الخفیف وهو فاعلاتن مفاعلن فعلن

یندن ازدن الی وحتی یتا
کیف چون نیجه یا خودام اویا

منصبه طالب ایسك مرتبه علیا کوزه
کهنه سرادر جهان صدرنده انعم

بر علی وزن کم بنجه درجند

نحن مابز وانّنا اِنّا

انتَ توسن وانتِ سن عورت

انتم وکم شما وسز جانا

اِن اگر کر متی قچن کی در

هر نه یرده دی حیثما هرجا

صه مکو طنمه مه مکن ایتمه

ایتمدیلم نه کل هلم بیا

لِمَ مرا ایچون لنا بیزه مارا

ربّته ربّما چوق اولدی بسا

ثمّه انجا اویرده یعنی هنا

بوراجقده وهٰهنا اینجا

مهله آهسته باش اغر اول

هی بشتاب ایو تعال بیا

روشنلک کورمه یوزنی جانا
رؤیت یاردر عیوننه جلا

فاعلاتن مفاعلن فعلن بو کا بحر خفیف دیندی شها

من البحر المضارع المکفوف وهو مفعول فاعلات

سوغ وجواز حل ویمک خوردن طعام

هجل ونشیب و وهده چوقور عبد قول غلام

ارز برنج وملح ونمک طوزی یازدیلر

نجد وفراز یوجه قدحدر پیاله جام

دوغ ومخیض ایرانه دی شیر وسود لبن

ربوه فراز وتلّ ودپه در خبر پیام

باچه کراع داخی بصل در صوغن پیاز

جبن وپنیر پینیردی نی چیک خام

جدی وعناق اوغلاق وبزغاله دیدیلر

گله رمه قطیع وسوریده خلق انام

هیدان وهاع وبیدل وقورقق جبان کبی

تیس ونهاز ارکجه خطوه ادمله گام

نجوی وسرّ راز فیسلدی وکیزلو سوز

وجه وکلام قلب وجرحه ترجمانیدر
جوق سوز سفاهتك حکم ایلدر انام

کرده رغیف یوفقه وخواب اویقودر منام

مفعول فاعلات مفاعیل فاعلات

بحر مضارع اخرب ومکفوفدر تمام

من البحر الرجز وهو مستفعلن مستفعلن

عطریف وقرم وسید وصندید وقمقام وهمام

ماجد حلاحلدر اولومهتر کبی ای بنك نام

غیم ایله غین ومیغدر ابر وبولت یل باد وریح

حافظ نکهبان صقلایان هم طامه دیرلر سطح وبام

کوز کوزه بارد قچولمکه دیرلر لغنتن قدر ودیك

همسایه جار وقوکشیدر جاوید دایم مستدام

ربع ودخل محصوللر زرع ایله حرث وکشت اکن

دندان دیشدر ضرس وسن هم نان خورش قاتق ادام

انکشت واصبع برمغه دی ظفر وناخن طرنغه

مشی ایله رفتن یورویش یاواش ومنقاد اولکدر رام

بیمار سقم وخسته لك هم قیح اولوبدر ریم ایرین

غرم واودك تاوان اولور هم دین بورجك اسمی وام

وابل مطر یغمور دروباران ونرمه مثلیدر

فردوس وعدن اوجماغه دی مینو کبی دار السلام

حین واوان هنکامه دی وقت وجدیدان روز وشب

اسبوع هفته یل سنه هم سال وحجه حول وعام

یوم الاحد یکشنبه در بازار وجمعه آدینه

ایرته ایله اخشام اولدی هم فجر ایله مغرب صبح وشام

مستفعلن مستفعلن مستفعلن مستفعلن

بحر رجزدر سالم اجزاسی متین والسلام

اشتغالکی حرف الیه عمرك هوا ایله کیسون
فرسوده واشتغلردن دنیا الشتی بوملی بولماز نظام

من البحر المجتث المخبون وهو مفاعلن فعلات

دی صبره جاش وبیج اولدی دخی کمان وزعیر

نه قوم کندم وبغدای جو اولدی اربه شعیر

غضنفر واسد ولیث وحارث ودلهاث

هزبر و قسوره حیدر و ضیغم ارسلان شیر

اسامه ضرغام و هرماس و هیصم ارسلان هم

نه باسل و بطل و حمس و پهلوان و دلیر

بذول و باذل و مانح سخی جوانمرد در

رقاد و خفتن یاتمق و طوق شبعان سیر

عوج کجیدر اکلمك وامت و یوجه بلند

صبب صبوب و حدور و انش اشاغی زیر

مفاعلن فعلاتن مفاعلن فعلات

اوقی مجتث مخبونی ایله نقش ضمیر

من البحر الهزج وهو مفاعیلن مفاعیلن

معا رودة بغر سقد عضد بازو یسیر آسان

زمجی دنبه قویر وقدر کباب اولدی شوی بریان

صمم کرکی صاغرلقدر عرج لنکی طوبا للقدر

بیلجی عالم ودانا اسفه هم غصته لو بزمان

حریص وجاهل اولان کمسه‌نك کوزی طویماز
فقیر وفخور وکدادر اولهر بسمیار وور زیر

سحاب و عارض مزن و غمام ابر و بولت اولدی

حبا و اسحم و مدرار یغموردر مطر باران

ربیع اسم بهار اولدی خریف اسم خزان اما

شتا قیش دی زمستانه و صیف و یاز تابستان

عدو و خصم دشمندر جناد و قوزقو ترسیدن

وثاق و نکل و بند و باغ حصیر و سجن اولور زندان

بطی کاهل نه تنبلدر حنی حیدن درلمشدر

دنی ناکس طری تازه بهی کوکجك کبی تابان

کلف عشق و صلف لاف واین اکلمك اولدی

فزع خائف قلق هائب وجلدر قورقجی ترسان

تقی و متقی پرهیزکار خالص مسلماندر

سفن سوهان اکه هم باتی حکنمش سدر حیران

وتدمیخ و قازق یعنی جوی سوزشدر دریا نفن

غضبناك بدخو / تیقظ ریه اغلب

تئق بدخو کوتی خویلو مئق هم اغلین کریان

خصر بارد دخی سرد و صوق کرم و سخن اسی

فرح جذلان و مسرور و سوینمش کمسه در شادان

صغر خردی کوچکلکدر کبر پیری قوجه لق هم

لعب بازی اویونجقدر یقلمش هم خرب ویران

سنا رفعتله یوکسکلک جلا و نفی سورکونلك

خفر شرم و اوتانمق هم جیغرمق صیحه و افغان

عرین و غیل و غاب و غیضه بیشه مشیستاندر

مطا و متن و پشت ارقه طغارجق هم جراب انبان

تنوفه مهمه و فیفا فلات و سبسب و بیدا

یازی فدفد بیابان طاشلو یردر حره سنکستان

سمر اسطوره افسانه مثلدر هم حکایتدر

کوره و کوی طوب اولدی و مهجن صولجان چوکان

سرشك و اشك و عبره کوز یاشی هم بشك و قنغ بعره

دخی پارمق بوغملری براجم بند انکشتان

مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن

سلامتله سعادتله اوقی ای غنچهٔ خندان

صفحهٔ لطف و کرمده تا سر و مقصده
همان نظم و فضلا لکنده بزم و لسان حسنا